

Манелюк Ю.М.,

*доцент кафедри політичних технологій,
кандидат політичних наук, доцент,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ: ДОСВІД УКРАЇНИ

В умовах цифровізації та значного зростання ролі інформації феномен інформаційної війни набуває ключового значення для політичної стабільності держави. Сучасні міжнародні відносини характеризуються зміщенням акценту з класичних збройних конфліктів на гібридні форми протистояння, де інформаційна сфера виступає чи не ключовим полем бою. Україна з 2014 року перебуває в центрі системної інформаційної агресії РФ, що стала невід'ємною складовою гібридної війни (Абрамов, 2017).

Метою дослідження є комплексний аналіз технологій та стратегій інформаційної війни у контексті їхнього впливу на політичну дестабілізацію України. Досвід російсько-української війни слугує емпіричною базою для виявлення найбільш ефективних механізмів інформаційного впливу та розробки дієвих стратегій протидії. *Методологічну основу* дослідження становлять контент-аналіз інформаційних потоків, порівняльний аналіз ПСО та структурно-функціональний підхід до оцінки інформаційного впливу.

Сутність та еволюція концепції інформаційної війни. Незважаючи на активне використання терміну, універсальне визначення «інформаційної війни» продовжує дискутуватися в наукових колах. Загальновизнано, що вона являє собою комплексний вплив на інформаційну сферу держави-противника з метою досягнення військово-політичних цілей. Головною мішенню є не фізичні об'єкти, а свідомість та інформаційна інфраструктура (Жарков та ін., 2013). У контексті

міждержавного протиборства (зокрема, РФ проти України), інформаційна війна реалізується на трьох рівнях:

- *Когнітивний (психологічний)*: вплив на суспільну думку, політичну волю, морально-психологічний стан населення та військовослужбовців. Основний інструмент – *інформаційно-психологічні спеціальні операції (ІПСО)*.
- *Технічний (інфраструктурний)*: дії, спрямовані на порушення роботи комунікаційних систем, енергетики, фінансового сектору та критичної інфраструктури. Основні інструменти – *кібератаки та радіоелектронна боротьба (РЕБ)*.
- *Політичний (стратегічний)*: створення сприятливого міжнародного іміджу для агресора та негативного – для жертви; вплив на формування зовнішньої та внутрішньої політики країни-опонента (Кравчук, 2020).

Еволюція інформаційної війни демонструє перехід від контролю над традиційними ЗМІ до домінування в цифровому просторі. Сучасна війна є гібридною (Магда, 2015), вона поєднує військові, економічні, політичні та інформаційні методи, стираючи межу між станом війни та миру.

Ключові технології інформаційної війни Росії проти України. Досвід російської агресії виявив цілий арсенал технологій, які систематично застосовуються проти українського суспільства:

1. Дезінформація та пропаганда. Російська пропаганда спрямована на створення паралельної «реальності» через маніпуляцію фактами, поширення неправдивих наративів та використання емоційно зарядженої лексики.

- *Наративи внутрішнього розколу*: Поширення міфів про «зовнішнє управління», корупцію, а також загострення регіональних, мовних або політичних протиріч для підриву довіри до влади та єдності суспільства.
- *Дискредитація ЗСУ та влади*: Фейки про втрати, зраду, некомпетентність військового керівництва. Мета – деморалізація армії та стимулювання панічних настроїв.

- *Викривлення міжнародного іміджу*: Нав'язування західній аудиторії думки про «нацистський» або «русофобський» режим в Україні, використання теми «втоми від України» для зменшення військової та фінансової допомоги.
- *«Інформаційна зброя»* (Панчук, n.d.): Сьогодні це поняття включає не лише технічні засоби, а й систематичне маніпулювання даними та фактами з метою формування певного суспільного ставлення.

2. *Технологічний компонент* (кібернетика та РЕБ) значно впливає на функціонування державних сервісів, енергетичної та комунікаційної інфраструктури, що створює додаткові ризики політичної дестабілізації. Росія активно застосовує технологічні засоби для паралічу інфраструктури.

- *Кібератаки*: Комплексні атаки на державні реєстри, банківську систему, енергетичний сектор та мобільних операторів. Наприклад, атака на «Київстар» у грудні 2023 року продемонструвала здатність ворога завдавати шкоди національній безпеці навіть без фізичного втручання.
- *Радіоелектронна боротьба (РЕБ)*: Використання систем РЕБ для придушення сигналів GPS, зв'язку, дронів (PEP), що критично впливає на ефективність високоточної зброї та розвідувальних систем ЗСУ. У той же час, Україна демонструє високу адаптивність, розробляючи власні засоби протидії.

«М'яка сила» та культурно-інформаційний вплив. Інформаційна війна не обмежується лише прямими атаками; вона також включає довгострокові стратегії «м'якої сили» (Soft Power), спрямовані на культурне та ціннісне домінування.

- *Русифікація інформаційного простору*: До 2022 року це виражалося в домінуванні російського контенту (музика, фільми, література, соціальні мережі) в українському інфопросторі, що створювало сприятливе середовище для проросійських наративів.

- *Ціннісний розрив*: Нав'язування ідеології «руського міра», що суперечить європейському та демократичному вибору України. Це здійснюється через релігійні установи (УПЦ МП), освітні програми та підконтрольні медіа.

Після повномасштабного вторгнення, Україна здійснила рішучі кроки для захисту свого культурно-інформаційного суверенітету, включаючи заборону проросійських партій, медіа та обмеження російського культурного продукту. Це є стратегічним контрзаходом, що спрямований на деконструкцію імперського впливу.

Стратегії протидії та посилення інформаційної стійкості України. Ефективна протидія інформаційній агресії вимагає скоординованих дій на державному та суспільному рівнях.

1. *Стратегічні комунікації (StratCom).* Одним із найважливіших інструментів захисту є Стратегічні комунікації. Вони включають проактивне донесення правдивої інформації до цільових аудиторій (власне населення, міжнародні партнери, населення окупованих територій та навіть вороже населення).

Основні завдання StratCom: Формування єдиного державного наративу; Спростування дезінформації; Інформаційна мобілізація.

2. *Розвиток медіаграмотності.* Медіаграмотність стає новою формою національної безпеки. Це включає впровадження освітніх програм та кампаній, спрямованих на формування інформаційного імунітету.

3. *Правове та регуляторне забезпечення.* Створення міцної правової бази для боротьби з дезінформацією є необхідним. Це включає: Ухвалення законів про медіа; Посилення співпраці з міжнародними технологічними компаніями; Регулювання використання штучного інтелекту (ШІ).

Висновок. Досвід російсько-української війни підтверджує, що інформаційна війна є комплексною, багатовимірною формою агресії, яка безпосередньо впливає на політичні процеси. Росія використовує синергію кіберзагроз, РЕБ та ПСО для ослаблення державного апарату та деморалізації суспільства. Україна протиставляє цьому агресивному впливу стратегічні

комунікації, посилення кіберзахисту та розвиток медіаграмотності. Успішне протистояння вимагає постійної адаптації, інновацій та міжнародної підтримки. Забезпечення інформаційного суверенітету є фундаментальною передумовою для збереження політичної незалежності та територіальної цілісності України. Подальше вивчення механізмів інформаційної агресії та розробка проактивних стратегій протидії є життєво необхідними для стабілізації внутрішніх політичних процесів та успішного відстоювання національних інтересів на міжнародній арені.

Список використаної літератури:

1. Абрамов, В.І. (2017). Гібридна війна як нова форма міждержавного протиборства: стратегія перемоги. *Виклики і загрози національній безпеці в умовах гібридної війни: Матеріали наук.-практ. семінару* (с. 17–22). НАДУ.
2. Бишиньова О.С. (2024). Технології інформаційної війни та їх вплив на сучасні політичні процеси. наук. кер. Манелюк Ю.М. *Кваліфікаційна бакалаврська робота*. КНЕУ. <https://ir.kneu.edu.ua>
3. Жарков, Я.М., Петрик, В.М., Присяжнюк, М.М., та ін. (2013). *Інформаційно-психологічне протиборство (еволюція та сучасність): Монографія*. ПАТ «Віпол».
4. Кравчук, О.Ю. (2020). Інформаційна війна проти країни як індикатор рівня забезпечення політичної безпеки. *Регіональні студії*, 17 (2), 29–35.
5. Магда, Є.В. (2015). *Гібридна війна: Вижити і перемогти*. Віват.
6. Панчук, Д.М. (n.d.). Зброя інформаційна. Велика українська енциклопедія. https://vue.gov.ua/Зброя_інформаційна